

NORDVALL, ADOLF LEONARD

Bör och kan någonting göras till förekommande af djurens misshandling?

Stockholm : s.n.
1857

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

NORDWALL, Adolf Leonard

Ex. A.

Skon
Djursbygd
(Pov)

12 K

1857.

**Bör och kan någonting göras till före-
kommande af djurens misshandling?**

(Ur Svenska Tidningen.)

af A. L. Nordvall

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS N. MARCUS, 1857.

Bör och kan räkning göras till fö-
kommande af öfverens räkning?

(Ur Svenska Tidningen)

STOCKHOLM
TRYCKT HOS K. MARQUS, 1857.

Om misshandling mot djuren.

Utan tvifvel är det en högst märkelig före-
 teelse, att vid nuvarande riksdag en motion
 blifvit väckt, som åsyftar att mildra de varels-
 sers öde, hvilka, under det de framläpa hela
 sitt lif för att gagna människan eller tjena till
 hennes förlustelse, såsom lön uppbära hun-
 ger, törst och yttre misshandling, stundom till
 den grad onödig och ändamålsvidrig, att det
 synes vara ett dubbelt nöje för människan att
 få utöfva grymhet i förening med otacksam-
 het. Man säger, att människosläktet oupp-
 hörligen går framåt till en stigande förädling,
 och vi vilja tro, att man säger sannt. Det
 rätta kännetecknet på denna förädling är imel-
 lertid icke den tilltagande lyxen och förfin-
 ningen, icke ens en framåtskridande upplysning
 och förståndsodling. Med en ädel man me-
 nas alltid den, som har hjerta för andra, del-
 tagande för deras nöd samt vilja och håg att
 undanrödja densamma, äfven om dertill
 skulle fordras egna uppoffringar och mö-

dor. Se vi framför oss en människa, klädd i de lenaste kläder, begåfvad med de utmärktaste förståndsegenskaper och de mest hänförande talenter, så fränkänna vi honom icke desto mindre benämningen *god* och *ädel*, om han med alla dessa företräden förenar kall egoism och likgiltighet för andras lidanden. Det är tydligt, att våra pligter mot andra varelser närmast hänföra sig till våra medmänniskor. Djuren kunna uppenbarligen icke ega samma anspråk. Men vi hemställa till hvars och ens eget bepröfvande, om den, som mot ett djur visat verklig grymhet, om en sådan i grunden kan sägas hafva hvad man kallar *hjerter*? Och från hjertat utgår dock allt; finnes således der intet deltagande för ett djurs smärtor och qual, så våga vi påstå, att det ej heller finnes mycket sådant för medmänniskors, så ofta nemligen icke den egna nyttan kommer i fråga. Man må ej invända, att det gifves rätt många, som visat godhet och mildhet mot människor, under det att samma personer ådagalagt den fullkomligaste likgiltighet för de oskäligen djurens lidanden. Sådant röjer endast alltför tydligt, huru trängt ett menskligt hjerta vanligen är och hur egoismen insmyger sig äfven i våra bättre handlingar. Det är ostridigt både rätt och pligt att ömt sörja för dem, som Försynen närmast anförtrött åt oss; men den, som blott befordrar sin familjs intressen, med likgiltighet för andras, beskylles med allt fog för egoism. Den som hjälper sina vänner, gör väl, men den som icke frågar efter andra än sina vänner, eller söker hjälpa dessa sednare på andras bekostnad, tadlas ändock

såsom hård och känslolös. Man stämplar ju såsom fanatisk intolerans att endast hafva hjerta för sina egna trosförvandter; man kallar det lands politik för låg och egennyttig, som ej gör billigt afseende på andra länders väl och lycka; och det sunnda förnuftet erkänner utan tvekan detta klander för rättvist. Ty ehuru det är tusen gånger bättre att arbeta för sin familjs lycka, än att uteslutande tänka på sig sjelf; ehuru det är ännu bättre att äfven vara beredd till hjälp och bistånd för sina vänner, än att blott sörja för sina anförvandter; ehuru det slutligen är en utomordentligt stor förtjenst att befrämja sitt fosterlands fördelar, så känner dock hvar och en, att allt detta icke är nog, att det ena bör göras, men det andra icke låtas, med ett ord att vi hafva pligter mot *alla* människor, emedan alla människor äro vår nästa. Man behöfver ej frukta, att dessa förbindelser upphäfva hvarandra; ty så har den Allvise danat pligternas kedja, att den ena länken icke bryter, utan ännu mer befäster den andra. Till denna insigt torde väl i våra dagar de flesta inom den civiliserade världen hafva hunnit, och det brukas ej längre att prisa den fältherre, som onödigtvis sprider död och fasa omkring sig, och man kallar det ej vidare ett Guds verk att öfva grymhet mot olika religions-bekännare, o. s. v. Men *djuren!* Skola de då i evighet vara hemfallna under hvilka lidanden som helst? Skall det bero af lumpen egennyttan eller af den tanklösaste nyck att öfveranstränga, sönderpiska eller till och med stympa dem? Skall det ännu anses menckligt att plåga en varelse, endast därför

att jag eger magt öfver densamma? Skall det kallas ädelt att på detta sätt löna all den nytta, alla de oändligen viktiga tjänster, som den förnuftlösa djurverlden gör människan? Vi fråga: hvad begrepp skulle människan hafva bildat sig om detta förhållande, i fall djuren hade haft endast så mycken intelligens, att de kunnat göra sin styrka gällande? Antag, att de kunde uppträda gent emot människorna och säga: »begagnen eder af våra krafter, men varen milda emot oss; tagen våra lif, när I så för godt finnen, men gören det med så föga grymhet, med så ringa smärta, som edert förstånd och eder upplysning kan lära eder; i annat fall skola vi resa oss emot eder, neka eder vår tjänst och behandla eder lika grymt tillbaka.» Männe icke då människorna skulle inse och medgifva, att det finnes pligter emot dessa arma varelser? Eller, för att icke ens tillåta oss den yttre formen af fabel, om ett högre väsende, som äfven hade magt öfver de oskälige djurens instinkter, talade till människorna: »råder öfver djuren, men bruken skonsamt eder magt, annars skola de afskudda sig edert välde och hämnas på eder.» Männe man ej då, nemligen när straffet följde på brottet, skulle erkänna, att man handlat orätt, att man alltså bort handla annorlunda mot de förnuftlösa varelserna? Och hvem kan väl neka, att Gud verkligen gifvit oss ett sådant bud och till och med skrivit det i hvarje människohjerter? Men den skriften är, liksom mången annan, utplånad, och det ser nästan ut, som behöfde människan straffet, för att få klart medvetande om sina plig-

ter. Det sanna är imellertid, att hon utan straff föga frågar efter sina pligter. Man behöfver blott iakttaga, huru människorna behandla hvarandra, när de tro sig kunna handla efter behag. Hvilken slafegare erkänner några skyldigheter mot sina slafvar? Hvilka pligter erkände forntidens feodalherrar mot sina lifegna. Hvilka pligter erkände det segrande folket mot det underkufvade? Hvilka politiska rättigheter medgäfvos fordomdags de privilegierade åt de oprivilegierade? I allmänhet förhåller det sig så, att ingen vill erkänna andras rättigheter, utan att vara tvungen dertill, och detta drag genomgår det menskliga lifvet i dess minsta detaljer. Hvem skulle väl försaka tillfället att drifva gyckel med den, som är nog svag eller nog öfverseende att tåla det? Behöfs det mer än att vara svag, för att dagligen och stundligen vara utsatt för förolämpningar? Samhällslagarne bestraffa visserligen de gröfsta oförrätter, som tillfogas en medborgare; men utom denna gräns, och stundom inom densamma, ströfvar hvar och en så långt in på andras område, som han vågar.

Är orsaken enahanda, att människorna ej velat erkänna några pligter mot djuren? Kommer det sig endast deraf, att människan haft magt att misshandla dem, att *de* ej haft magt att försvara och hämnas sig? Svaret på dessa frågor torde ej förorsaka något betänkande.

Spörjer man någon på hvad grund han anser sig kunna handla med djuren efter oinskränkt godtycke, så erhåller man vanligen den förklaringen, att *djuren sakna förnuft*. Männe likväl de, som väpna sig med detta

argument, alltid veta hvad förnuft egentligen vill säga? Man erkänner ju utan tvekan pligter mot en vilde. Är det för hans förnufts skull? Hvad har då detta förnuft gjort honom till? Om han lever som ett djur, om han till och med uppäter sina likar, hvilket högst få djur göra, och han i många andra hänseenden visar mindre klokhet och beräkning än flera djur, — är det då för hans förnufts skull, som man medgifver honom rättigheter? Men, säger man, den råaste vilde *kan* dock blifva delaktig af vetande och insigt. Godt, men då vore han *till dess* rättslös, och *dessförinnan* kunde han således öfversträngas, onödigtvis pinas och marteras samt slutligen jemmerligen dödas? Huru mycket lättare är det icke att tala om förnuft, än att tänka förnuftigt.

Om människornas rättighet till nästans medlidande berodde af deras förnuft eller den grad af utveckling, hvartill de i sistnämnde afseende hunnit, så skulle uppenbarligen den, som vore dubbelt förnuftig i förhållande till en annan, också ega dubbelt flera menliga rättigheter. En riktig instinkt säger dock hvar och en, att så icke är, och det fordras en hög grad af råhet för att misshandla en fåne, en fullkomligt vansinnig människa, oakadt en sådan rent af saknar förnuftets ljus. Hvarföre anser man sig då skyldig att skona honom? Uppenbarligen icke för hans förnufts skull, utan derföre, att han har *känsla af misshandling*. Allt sådant gyckel, som han *icke känner*, kan deremot tillfogas honom, utan att någon skall finna det grymt eller brottsligt. Hvarje ädel människa måste dock

anse ett dylikt lättsinne för afskyvärdt, men motivet är då medlidande med menskligheten i det hela, ty den vansinnige individen sjelf är icke att beklaga för de förolämpningar, som han ej känner eller vet af.

Det torde således få anses obestriddt, att måttstocken för bestämmandet af hvad som bör kallas misshandling eller grymhet är den *känsla smärta*, som vi, utan rättfärdigande bevekelsegrunder, med vett och vilja tillfoga ett annat lefvande väsende, eller som vi underlåta att afböja eller aflägsna, då sådant står i vår magt. I sjelfva verket är det oförklarligt, att denna sanning någonsin kunnat missस्कännas. Man behöfver endast eftertänka hvad all Gudomlig och mensklig lag ytterst äsyftar. Hvem inser ej, att deras förnämsta ögonmärke är undanröjdandet af närvarande och förebyggandet af möjligen kommande *lidanden*. Man får ej stöta sig vid den betydelse, som härigenom tillägges *känslan* såsom sådan. Vi böra besinna, att *känslan* är lifvets egen *sjelfförnimmelse*. Hvarje *känsla af smärta* är således en förnimmelse af att de fordringar, behof och sträfvanen, som ligga i en viss lefvande varelses natur, äro ouppfyllda, hämmade, sårade. Smärtan är derföre alltid följden af ett *naturvidrigt tillstånd*, då deremot glädje och välbefinnande antyda ett *naturenligt*, såvida ej glädjen sjelf blifvit framkallad genom en konstlad, onaturlig åtgärd.

Har då hvarje lefvande varelse en bestämd natur, eller är det blott menniskan som har en sådan? Och om skapelsens Herre gaf bestämda behof och bestämda instinkter åt allt,

som fick lif och känsla, om till och med hvarje djurs lif i grunden ingenting annat är än en viss form, en viss förening af behov och instinkter kunde det då vara Hans mening, att den natur, Han danat, skulle af människorna våldföras?

„Men,“ heter det, „djuren äro ju endast till för människans skull och hon kan därför göra med dem allt hvad hon vill.“ Så riktigt detta i visst afseende är, så har det likväl nästan alltid blifvit missförstådt, och detta missförstånd har haft de beklagligaste följder. Djuren äro visserligen till för människans skull, men endast i den mening, att de äro ämnade att vara henne till nytta, ja till och med äro rent af *oumbärliga* för henne. Men på samma sätt äro ock *människorna* till för *människans* skull, emedan våra medmänniskor äfvenledes äro oss till oändligt mycken nytta, ja, till den grad *oumbärliga*, att utan deras hjälp hvar och en af oss skulle i det närmaste befinna sig på djurets ståndpunkt. Numera vågar likväl ingen deraf draga den slutsatsen, att han mot andra människor äger att förfara, såsom honom lyster. Vi finna således, att skapelsens Herre så sammanfogat det hela, att hvarje del tjénar den andra, liksom är till för den andra, och hela naturen ytterst till för människans skull; men detta hindrar icke, att hvarje väsende tillika har sitt eget ändamål, emedan ingenting i verlden blifvit skapat utan ett sådant. Hur många trakter gifvas icke på jorden, hvarest, under årtusenden och måhända intill denna dag, ingen mensklig varelse satt sin fot, men det oaktadt milliarder djur lefvat

och dött! Hade deras lif ej haft annat ändamål än att tjena människan, så vore detta ändamål uppenbarligen helt och hållet förfeladt. *)

Men det är icke vår afsigt att utmana till strid egoistiska fördomar, och vi begifva oss därför tillbaka inom det område, der våra åsigtter ej behöfva frukta någon motsägelse. Vi förutsätta således, i likhet med alla andra, att människan har full rätt att begagna djuren till sin nytta, att begagna deras krafter, deras lif. Är det dock ej i högsta grad oädelt och otacksamt, att med misshandling löna de varelsor, som hela sitt lif arbeta för oss? Den som har hjerta att pina ut de sista krafterna hos ett stackars djur, och låta det störta under omenskliga bördor, huru skulle väl en sådan handla mot de människor, som nödgats uppoffra sig för honom?

*) Man må benäget ursäktas oss, men vi kunna ej underlåta att åtminstone i en not yttra den visserligen alltför paradoxa åsigtten, att liksom djurverlden lider sitt straff för människans skull (jfr. 1:a Moseboks 3 Kap. 17 vers), den ock har rätt att af människan vänta mildring i sitt öde och en slutlig befrielse. Hvar och en, som något studerat naturhistorien, känner, att man försökt och lyckats att tämja en stor mängd af de djur, som med skäl anses höra till de allravildaste; men tillika att detta tämjande endast är möjligt genom en mild behandling, under det att hårdhet och grymhet endast öka deras raseri. Då man vidare betänker, att den arabiska hästen, sannolikt det äldste djur, som finnes, utan tvifvel blifvit hvad den är genom människans ömhet; och om man slutligen tager i betraktande alla de drag af rörande tacksamhet och tillgifvenhet, som de oskäligen djuren visat sina välgörare bland människoslägtet, så torde vår åsigt ej befinnas så alldeles orimlig för dem, som vilja förstå densamma.

Helt visst på ungefär samma sätt. Otaliga misshandlingar mot djur härleda sig utan tvivel mer af tanklöst lättsinne än af grymhet; men det är rent af nödvändigt, att den, som vänjer sig att utan deltagande betrakta ett djurs qual, småningom äfven skall förlora känsla för sina medmänniskors. Ur denna källa är det, som människoslägtets råhet och grymhet hemtar sin rikaste näring, och det är fåfängt att hoppas på sann förädling hos människoslägtet, så länge man fortfar att öfva grymhetslustan på de värnlösa djuren och finna behag i deras qual och lidande. Erfarenheten bekräftar fullkomligt denna sanning, och tillfälle skall längre fram erbjuda sig att ur utländska skrifter anföra flera i detta hänseende särdeles upplysande fakta. Här inskränka vi oss till den anmärkningen, att de i vårt fädernesland sedan lång tid illa beryktade s. k. »hästskojarne» äro lika utmärkta för den hjertlösaste grymhet mot de beklagansvärda djuren, som för en nästan okuslig vildhet och råhet i öfrigt. Det vore väl, om åkaredrängarne i hufvudstaden kunde jäfva en viss frändskap med de sistnämde.

Vi upprepa, att det bör anses såsom en af vår tids märkligaste och tillika mest glädjande företeelser, att inom sjelfva representationen en stämma höjt sig till försvar för de omyndiga djuren; men tusenfaldt mera glädjande skall det blifva, om representationen erkänner och gillar det ädla och högsinnade förslaget. Annars beviljas sällan några rättigheter, utan att den lidande parten har magt att sjelf utkräfva dem. Djuren äro i detta hänseende vanmäktiga, och om deras

sak ändock omfattas med det deltagande den förtjenar, så bör man villigt medgifva, att den representation, som ådagalägger sådana tänkesätt, redan derigenom gjort sig förtjent ej blott af djurens, nej af mensklighetens, af den äkta humanitetens varmaste tacksamhet; ty om det är de oförnuftiga varelserna, som i första hand blifva delaktiga af välgeringen, så är det dock mensklighetens förädling, som deraf blir den lika säkra, fastän medelbara följden.

Det må likväl erkännas, att det snart är hög tid, att den svenska nationen ingår på en bana, som alla civiliserade nationer för många år tillbaka beträdd. Nästan i alla europeiska länder existera *lagar* mot djurens misshandling, och talrika *frivilliga föreningar* hafva bildat sig för att beifra öfverträdelser mot dessa lagar samt för öfrigt utsprida och och göra fruktbarande de grundtankar, på hvilka nyssnämnde lagar hvila. Dessa föreningar hafva på otroligt kort tid utbredt sig, från *München*, som på fastlandet är den äldsta, öfver hela Europa och till och med ännu längre. Af alla dessa föreningar har den engelska (som utan tvifvel är äldre än Münchenerföreningen) utvecklat den mest eftertryckliga verksamhet. Det tillhörde denna utmärkta nation och dess oförlikneligt praktiska anda, att äfven på denna bana tillkämpa sig lagern. Om vi ej bedraga oss, så var det 1836 som det engelska parlamentet anslög 40 millioner pund sterling till friköpande af slafvarne, i de engelska kolonierna, och ungefär vid samma tid måste föreningen i London mot djurens misshandling hafva blif-

vit stiftad. Denna förening disponerar och öfver de ojemnförligt största tillgångarna och räknar bland sina medlemmar de mest lysande namn, som östaten har att uppvisa. Dess rikedom sätter dem i stånd att underhålla en egen polis, som vakar öfver uppfyllandet af hithörande lagar, och vid fall af gröfre djurmisshandlingar sänder den till och med juridiska ombud för att öfvervara rättegången och gifva åtalet tillbörligt eftertryck.

Man finner af den aktning, hvarmed ifrågasvarande förening bemötes af de engelska myndigheterna, att dess verksamhet längesedan vunnit fullt erkännande. Här af och af förödomet i de flesta andra länder draga vi den slutsats, att ehuru lagstiftningens åtgärd skall kraftigast af allt verka mildring i djurens öde, den vanliga polisen dock ingalunda förslår för att fullt betrygga lagens efterlefnad. Det blir derföre nödvändigt att här, liksom i utlandet, frivilliga föreningar bilda sig, ju flera ju bättre, och att medlemmarnes antal riktas ur alla stånd och från alla trakter. Den vanliga polisen kan omöjligen vara så allestädes närvarande, och dessutom är det icke alltid säkert, att den med samma intresse omfattar den goda saken. De frivilliga föreningarna skola på detta sätt utgöra ett nödvändigt complement till sjelfva lagen, hvars verkan dessförutan till hälften skall gå förlo-rad. Det vore mycket väl, om de, som i detta hänseende hade förmåga och åstundan att något uträtta, ville åt vårt förslag egna den uppmärksamhet, det torde förtjena, så att redan vid lagens proklamerande en eller flera

föreningar af ifrågavarande art kunde hafva träd i verksamhet.

Vi skola längre ned meddela några faktiska upplysningar, som för ändamålet kunna vara af vigt, dels rörande ej mindre dessa djurskyddsföreningars verksamhet, än flera regeringars och offentliga myndigheters författningar och påbud i samma anda och riktning. Först och främst taga vi oss friheten att reproducera ett tal, som af Münchnerföreningens grundläggare, Hofrådet Dr *Perner*, blifvit hållet i *Linz* vid dervarande förenings allmänna sammankomst d. 26 juli 1847. Vissa förkortningar hafva befunnits nödiga, hvarigenom vi dock förmoda, att det hela ingenting förlorat. Talet lyder som följer:

»Högtärade Samfund!»

»Då jag nu vågar att ställa mitt tal till eder, mina herrar, så kan jag ej till min ursäkt anföra något annat än mitt djupa och varma intresse för vårt gemensamma, högst viktiga, syftsmål, och den vänskapsfulla inbjudningen från denna förenings utmärkt förtjenstfulle föreståndare herr greve v. *Barth Barthenheim*.

»I Frankrike, Belgien och Grekland, i Schweiz, i Braunschweig och flera tyska länder, i Ryssland ända till Siberien och Kinas gränser, bilda sig efter Münchnerföreningens mönster nya föreningar. I Bayern är dessutom antalet af filial-föreningar i oafbrutet tilltagande.

»Rörande sjelfva *grundidén* har jag svårt att säga något nytt, enär icke blott mina föregående skrifter utförligt ådagalagt det infly-

tande, som djurens misshandling utöfvar på människornas seder och lycka, utan för öfrigt detta inflytande är så sjelfklart, att den, hvars uppmärksamhet blott en gång blifvit derpå fäst, icke lärer fordra något vidare bevis. Här återstår det mig hufvudsakligen att beröra en speciel synpunkt, nemligen det *sammanhang*, som eger rum mellan den princip, hvilken vi förfäktat, och de grunder, på hvilka mensklighetens lycka i allmänhet hvilat.»

»Om jag i korthet skulle söka att sammanfatta det viktigaste af hvad ett långt och skiftesrikt lif lärt mig angående hufvudorsakerna till allt det människoslägtets elände, som historien omtalar och den närvarande tiden ställer för våra ögon, så skulle jag våga den försäkran, att nyssnämde hufvudorsaker äro följande fyra:

1. *Brist på renlighet och omsorg för helsans vårdande.*
2. *Brist på ordning och punktlighet.*
3. *Brist på sparsamhet.*
4. *Brist på medlidande.*

»Det är min förhoppning, att undanrödjandet af dessa brister icke tillhör fantasiens område, utan genom en god uppfostran redan inom några decennier kunde blifva den fullaste verklighet.

»Om jag härvid alls icke tagit i beräkning *spel* äfvensom *obetänksamt ingångna äktenskap*, så har detta sin grund deri, att dessa båda olycksfall kunna sägas uppkomma af de 4 förstnämde och således äro af härledd natur; för öfrigt äro så väl *spel* som de olyckliga äktenskapen hufvudsakligen enskilda olyck-

kor, som mindre träffa sjelfva släget än vissa individer.

»Det radikala onda, det ojemförligt viktiga af alla de ofvan anförda, är *bristen på medlidande*, som derföre i främsta rummet tager vår uppmärksamhet i anspråk. Till undvikande af omsägningar tillåter jag mig här att ordagrannt anföra ett och annat ur en af mig tillförene utgifven afhandling i detta ämne.

»1. Vår hufvudtendens är att hos alla människor och i synnerhet hos ungdomen inskärpa *medlidande*, källan till nästan alla öfriga dygder, medlidande icke blott med *djuren*, såsom man i förstone och af missförstånd trodde, utan ännu mera med *våra medmänniskor*. Vi tro oss i våra föregående skrifter hafva tydligen bevisat, att utan medlidande med djuren icke något verkligt deltagande för människor är möjligt. De störste tänkare, uppfostrare och statsmän hafva hyllat samma åsigt, och erfarenheten har från äldsta tider bekräftat densamma.

»Hvem känner ej de gräsligheter, som blifvit föröfvade af en *Caligula*, en *Domitianus*, en *Nero*, som för sitt nöjes skull mordbrände världens hufvudstad, en Philip den 2:dre, som ensamt i Nederländerna lät afrätta 50,000 människor, af hvilka tusende blefvo lefvande brände, en *Carl* den 9:de, konung i Frankrike, som i jublande mordlust från fönstret sköt på sina egna undersåtar, en *Henrik* den 8:de, namnkunnig för sina blodsdomar mot flera af sina egna gemåler och otaliga s. k. kättare. Hvem har ej hört talas om *Ludvig* den 11:te och hans underjordiska fångelser? Hvem är okunnig om *Blykamrarna*

och *Bastiljen*? Hvem kan utan rysning och fasa höra historien förtälja om de vansinniga grymheter, som åtföljt de engelska och fransyska statshväfningarne? Man vet, att de fleste af dessa revolutioners hjeltar med kall likgiltighet, ja med verklig lust kunnat åskåda sina offers qual, och om många är det desslikes bekant, att de ända från barndomen hade till älsklingsnöje att på det gräsligaste misshandla djur. Om nyssnämde Carl den 9:de sade man, att han från barndomen blifvit vandt att utgjuta djurs blod, på det han skulle lära sig att utan medlidande utgjuta människors. För att håna och bespotta de till döden bestämde, gafs dem till sällskap *hundar, kattor* och *åsnor*, som hängdes tillika med de förre, liksom det ofta brukades, att kattor inneslötos i samma säck som en lifdömd, för att dränkas. Huru skulle ett sådant hån emot människor varit *möjligt*, om man ens hade haft en smula medlidande med de oskyldiga djuren?

»*Mohamed eröfraren* lät vanligtvis *såga itu* sina fångar. Tamerlan upprättade 2:ne pyramider af pinsamt mördade fångars hufvudskallar; den mindre pyramiden innehöll 60,000 hufvuden, den större 100,000. En gång lät han lefvande begrafva 4,000 fångar, med hufvudena bundna mellan fötterna. I hvarje grop begrofvos 10, och groparne betäcktes med bräder, på det de olyckliga måtte lefva så mycket längre.

»*Wladt, woiwod* i Wallachiet, lät en gång *spetsa* en hel turkisk armé, tillsammans med qvinnor och barn utgörande 20,000 människor. Kapudan pascha hedrades med en hö-

gre påle, smyckad med guld och silfver. Enligt *Hammers* uppgift lefde många af de spetsade 3—6, en och annan till och med 8 dagar!!! I denna lustgård, fylld af skrän och jemmer och småningom af lik, spatserade woiwoden med oförlikneligt välbehag, och till och med en af sina förtrogna, en 70 års gubbe, lät han spetsa, emedan denne ej ville vara honom följaktig på dessa spatsersfärder. *Dschingis-Khan*, den tartariske eröfraren, ödelade halfva Asien och *utrotade helt och hållet* en provins af 3—4 millioner invånare, den mest storartade omensklighet, som historien känner. Han visste som barn ingen större njutning än att *lefvande koka fåglar, hundar, katter* och betrakta, huru de sprattlade i det sjudande vattnet. Säsom eröfrare lät han vanligen sina fångar erfara samma öde — i 70 stora kittlar, som han för detta ändamål alltid förde med sig.

„Hvem kan väl, med tanken fäst på dessa gräsligheter, som dessutom blott äro några få bland otaliga, hvem kan väl misskänna *medlidandets* vigt och betydelse? Eller skulle det vara *tänkbart*, att någon, i hvars hjerta sunnits den minsta gnista af medlidande, kunnat begå sådana handlingar? För att utan tvekan besvara denna fråga, behöfva vi endast ett ögonblick eftertänka hvad *sjelfva ordet medlidande* innebär.

„2. Att hysa *medlidande*, är att *lida med* andra och sjelf känna de smärtor och sorger, som man ser eller vet, att andra utstå. Den, som ej det förmår, han vet icke heller hvad *medlidande* vill säga och därför gifves det

millioner människor, som ej ana hvad detta ord betyder, oaktadt de sjelfve tro sig vara ganska medlidsamme. Det äkta medlidandet förnimmer andras smärtor på samma sätt eller nästan på samma sätt som sina egna; och deraf kommer det, att den sanne människovännen känner ett oemotståndligt behof att befria alla öfriga människor från sorger och lidanden, emedan han sjelf lider med dem. I mödrar förstån det bäst, I som vaken vid edert barns plågoläger! Men medlidandet inskränker sig ej till de varelser, som ligga oss närmast, det ömmar för alla, det söker hjälpa alla, så långt och så vida det ligger inom möjlighetens gränser. Därföre äro de verkligt medlidsamme att anse såsom englar i människogestalt och mensklighetens störste välgörare de, hvilka söka att allmänt utbreda och i alla menskliga hjertan implanta *medlidandets heliga känslor*. Huru vore det möjligt, att någon af hämdgirighet, fåfänga, herrsklystnad eller andra sådana driffjedrar, skulle kunna pina och martera ett enda lefvande väsende, om han på samma gång kände inom sig sjelf alla de kval han åstadkommer? Hvem skulle ej hellre försaka 10 kronor, än vinna dem genom att mörda, söndersåga, koka, bränna eller lefvande begrafva de olyckliga, oftast oskyldiga offren för en vansinnig äregirighet? Det förstås af sig sjelft, att vi här ej tala om de fall, då man *måste* betvinga medlidandet, då man *måste*, om ock med blödande hjerta, uppfylla en fasansfull pligt, t. ex. då domaren eller monarken för det allmänna bästa nödgas vägra benådning.

»3. Hvad som nu blifvit framställt har in-

galunda endast afseende på historiens större företeelser, det gäller lika mycket, och i ännu högre grad om det enskilda lifvet och dess obetydligaste detaljer. Den, som är genomträngd af verkligt medlidande, skall aldrig så hårdt och hjertlöst, som nu ofta sker, behandla hustru, barn, föräldrar, välgörare, underhafvande, fattiga och sjuka. De utmärktaste snillen, t. ex. Schiller, Göthe, Shakespeares, Herders, Lessings, Wielands, säga med en mun, att otacksamhet, i synnerhet mot föräldrar, är ett allmänt karaktersdrag hos hela människoslägtet, och häri måste hvar och en instämma, som haft tillfälle att betrakta familjlifvet i större utsträckning, framför allt på landet; som sett hundrade och åter hundrade fäder och mödrar, hvilkas hjertan erhållit dödsstöten af barnens skändliga otacksamhet, som sett huru föräldrars och barnavårdares outtröttliga kärlek, sömnlösa nätter och onämnbara uppoffringar blifvit på äldre dagar belönda med upprörande hårdhet, med hunger och törst, med förnekande af nödig värme, till och med af platsen vid ugnen om vintern, med de gemenaste skymford, ja med hugg och slag. Sådant är dock mer än grymhet; men I olycklige föräldrar och välgörare, hafven I någonsin tillstått för eder sjelfva, att äfven I på samma sätt handlat mot edra föräldrar och välgörare, att liksom dessa sedan lagt första fröet till grymhet i edra hjertan, så hafven I gjort med edra barn? Hafven I någonsin tänkt på, att de späda barnens första sysselsättning och nöje var att med hårdhet, stundom med verklig elakhet, leka med djur, under det att I sjelfve upp-

muntraden en så ytterst förderlig förströelse? Huru ofta hafven I ej tillåtit edra barn att under högljudda fröjderop åskåda, huru kreatur jemmerligen och med tusen onödiga qual slagtas, utan att I hejdat ett sådant ofog eller begagnat ett sådant tillfälle att låta medlidandet slå så mycket djupare rötter? Hafven I ej hört de många skymforden, hafven I ej sett glädjen lysa på barnens ansigten och hånlöjet på deras läppar, då en utmagrad, till döds misshandlad häst, slutligen störtat under sin plågares gissel, och det utan att I tillrättaviserat ett så omenskligt lättsinne? Var icke till och med en *piska*, misshandlingens sinnebild, den första leksak, som sattes i edra barns händer? Hafven I någonsin frågat eder sjelfva, huru något medlidande kunde vinna tillväxt i de ungas hjertan, då den första yttningen af deras magt öfver underordnade varelser skulle bestå i att misshandla dem, och denna misshandling bedrifvas såsom nöje och förlustelse? Vi fråga, vore det *möjligt*, att människorna skulle visa så mycken skonslöshet och otacksamhet mot föräldrar och välgörare, om de såsom barn hade fått lära medlidande med alla de varelser, som då stodo under deras välde? Anklagen således eder sjelfva, I föräldrar och välgörare, då edra hjertan krossas af edra egna älsklingar, och I, som ännu hafven tid dertill, förskonen eder för en så sorgfull ålderdom!

„Hvad som gäller om otacksamhet, gäller ock om *brott*. Hur vore det tänkbart, att människor, som redan i de späda åren lärt medlidande med djuren, skulle kunna med kallt blod, med fast, skonslös hand — ofta

för den allra obetydligaste sak — genom mord, slag, tjufnad och bedrägeri bringa olycka, elände, dödsångest och förtviflan öfver sina slagoffer och deras anhörige? I föräldrar, som sen edra söner vandra till schavotten eller tukthuset, hvem bören I mest derföre anklaga? Besinnen I, att I sjelfve utsått de frön, som nu burit frukt?

»Giftblanderskan *Lafarge*, som mördade sin man, lärde sig redan i föräldrahuset att med särdeles nöje strypa höns.

»*Hogarths* teckningar framställa på ett utmärkt sätt en människas lefnadsbana, som började med djurs misshandling och slutade med mord. Den gräslige fadermördare, om hvilken *Feuerbach* förtäljer, visste som gosse intet större nöje än att utsticka ögonen på höns och sedan låta dem dansa omkring.

»Då man började att grundlägga föreningar till förbättrande af lössläppta brottslingar yttrade vi offentligt i skrift: »Må man undanrödja grymheten mot djuren och man skall ej mera hafva så många brottslingar att lössläppa och förbättra.» Riktigheten af denna vår åsigt hafva vi jemväl i föregående uppsatser bestyrkt genom en mängd fakta ur brottmåls-historien. Vi hafva rådfrågat *Feuerbach*, *Pfister*, *Pitaval*, *Mittermair* samt andre berömda kriminal-författare, och alla hafva de gifvit nya bilagor till vår teori. Ingenting vore lättare än att med sådana bilagor fylla en hel bok, men vi vilja inskränka oss till att, utom hvad vi i våra föregående skrifter anfört, här intaga ett par fall ur nyaste brottmålsberättelser.

»Förlidet år (1846) dömdes i *Zweibrücken*

den 15 årige *Peter Untersteller* till döden därför, att han mördat den 4 åriga nattvaktare-dottern *Barbara Lang*. Han hade gifvit henne fyra sår i halsen, ett i bröstet och ett mellan fingrarna; och då hon ännu icke var helt och hållet död, så aftog han henne kläderna, betäckte kroppen med halm i en lada, hvarest det arma barnet lefde under förskräckliga qual ända till aftonen, då det upptäcktes och hvarefter döden snart följde. För att slagta den späda flickan, såsom man slagar ett svin-kreatur, hade han upphängt henne på haken af ett tåg, som gick på en rulle, förbundet ögonen på henne och tillstoppat hennes mun. Den mördade var, såsom obduktionen gaf vid handen, af sund kroppskonstitution och det dödliga såret hade, enligt läkarnes utlåtande, samma form som på ett slagtadt svin, först ett hudsnitt och derefter ett åt djupet. Den unge mördaren var vid fullt medvetande, vid fulla själskrafter; han utförde dådet med kall öfverläggning, var efter detsamma helt och hållet likgiltig, åt med god appetit och gick derpå i skolan och sedan i kyrkan. Inför domstolen betedde han sig som en slug och förhärdad brottsling, och, på frågan om han ångrade hvad han gjort, iakttog han ett hårdnackadt stillatigande. Fullkomligt främmande för hvarje skynt af medlidande, hade han icke haft någon annan bevekelsegrund än blott *mordlystnad*. Ehuru förvunnen till brottet blef han, endast emedan han icke var 16 år gammal, dömd till 20 årigt fängelse. Enligt alla vittnens berättelser, hade han en egensinnig, fräck och oböjlig karakter, hvilket äfven hans själasörjare och lärare bekrä-

tade; med allt detta hade han dock äfven ådagalagt mer än vanliga själsförmögenheter, och *en särdeles lust att plåga djur*, hvadan han önskat välja slagtarehandtverket såsom framtida yrke. En gång dref han boskap på bete. En oxe föreföll honom då alltför välfödd och för att, som han sade, göra honom något mindre tjock, fattade han honom vid tungan och drog honom sålunda en lång stund omkring på ängen. *Få dagar före mordet* ville hans moder låta urvägenrödja sin hund. Knappt hade gossen fått veta det, förr än han med afskyvärd glädje tillagnade sig detta uppdrag. »Han slog hunden med en stör i hufvudet, genomskar bakfötterna, stack en käpp genom dem och upphängde honom på detta sätt ännu lefvande, derpå slog han den sprattlande hunden till döds, afdrog huden samt uttog inelfvorna alldeles som om han varit slagtare och haft en kalf att handtera. Detta allt och mycket annat står att läsa i offentliga tidningar. Han blef af juryn förklarad skyldig till med berådt mod utfördt mord, och då presidenten vid detta tillfälle höll ett rörande tal, var mördaren den ende, som icke fälde tårar.»

»*Den 20-årige mördaren W. H. Armbruster.* Rättegången har egt rum den 9 oktober detta år (1847) i *Esslingen i Würtemberg*. Den mördade var en 18-årig oxdrifvare från *Unterweissach* och mordet skedde för att beröfva den sednare penningarne för 2:ne försålda oxar. Den offentliga berättelsen om rättegången innehåller bland annat följande: »Han öfverföll honom den 4 juni innevarande år vid det s. k. *Ungeheuerhof*, något afsides

från vägen, der han legat i försåt, kastade sitt offer till marken, gaf honom flera knifstyg i halsen och nacken, emedan, såsom han sjelf bekände, detta var säkrare än att sticka genom kläderna, släpade honom derpå till en grop och slagade honom derstädes formligen, under det han med flera snitt uppskar och genomskar strupen, hvilket så väl genom obduktionsprotokollet som genom den anklagades egen bekännelse är till fullo bekräftadt. En piga, som arbetade på fältet, hörde skrän såsom af ett kreatur, som dödas, och en boktryckarelärling från Stuttgart, som af fruktan flydde, kunde tydligen förnimma orden: »gif hit dina pengar» och svaret: »jag vill ju gifva dig dem, endast du låter mig gå.» Mördaren kunde den 6 juni med kallt blod begifva sig till det ställe, der han begått mordet, för att uppsöka sin käpp och sålunda utplåna det spår, som kunnat leda misstanken på honom. Armbruster är son till en slagtare, och skall redan som barn hafva visat sig sluten, lömsk och känslös och i synnerhet ådagalagt en *utomordentlig grymhet mot djur*. Sannolikt har sjelfva handverket, som gjorde blodsutgjutelse till ett dagligt skådespel, mycket bidragit att fullkomligt utplåna den matta stråle af medlidande, som väl intet menskligt bröst af naturen saknar.»

»Den 3 aug. detta år erhöll jag en skrivelse, hvori den ärevördige hr dekanus *Foster* låter underrätta mig, att den enda af hans lärjungar, som utmärkt sig för grymhet emot djur, och en gång *inkastat en levande katt i en glödhet ugn för att uppbrännas, just nu väntar sin dom för en kriminal-förbrytelse.*

Skall det likväl ännu länge bland de bildade klasserna finnas människor, som kunna betvifla vigten af föreningar emot djurplågeri, eller med förnäm min lemna dem utan afseende, eller till och med öfva sin qvickhet med den utnötta frasen, att man blott behöfver bilda föreningar emot misshandlingar, som träffa människor!»

»Hvad som gäller om otacksamhet och brott, gäller äfvenledes om oräkneliga andra riktningar af mensklig förvändhet, om *girighet*, om *afund*, om *öfverdrifven lyx*, om *fåfänga* och *praktlystnad*, om hårdhet mot *tjenstefolk* och *underhafvande*, om nöden i *Irland*, om *slafveriet*, om den afskyvärda lusten för sådana skådespel såsom *afrättningar* och *tjurfäktningar* m. m. Om människorna i barndomen blifvit väckta till medlidande redan mot djuren, vore det väl då tänkbart, att, de skulle för vansinnig lyx eller dåraktig fåfänga bortkasta oerhörda summor eller af en lika föraktlig girighet samla och begrafva dem, under det att deras trogna och tillgifna, ofta genom hunger, köld och ansträngningar till förtviflan bragta underhafvande måste förgås i elände? Hur skulle då en lifdömds dödsångest kunna bli föremål för ett verkligt njutningsraseri, hur kunde ett helt folk vid anblicken af söndersargade hästar och tjurar, som i rasande förtviflan släpa sina inelfvor — hur kunde vid sådana tillfällen till och med qvinnor ur de s. k. bildade klasserna, ärbara mödrar, sentimentala flickor känna sig berusade af jublande, vansinnig fröjd? Men allt detta är dock möjligt. Endast under de sednare åren hafva i Spanien, enligt offentliga

officiella uppgifter, 2 257 tjurar och 2 934 hästar blifvit i folkets åsyn, och för dess nöjes skull, i närvaro af mödrar med barnen på armarna eller till och med diande vid bröstet, på det grymmaste slagtrade, många s. k. matadorer stympade eller bortburna döda, utan att man kunnat upptäcka ett spår af medlidande, en rörelse af barmhertighet, endast lust och fröjd, jubel och handklappingar och blomsterkransar och rykte, ära och odödlighet för de mest kallblodiga »*hjel-tarne*» vid sådane barbariska skådespel! Och af ett så uppfostradt folk fordrar man milda seder, aktning för lagarne, medlidande med andra människor, frid och trefnad i det husliga lifvet!»

»Redan i en föregående årsberättelse hafva vi ordagrant anført följande ur Allgemeine Zeitung rörande en tjurfåktning i Pampelona: »Inom 10 minuter lågo 3 hästar på platsen och 2 eller 3 andra bortfördes med släpande tarmar. Sedan *männen af yrket* efter alla konstens regler hetsat och fält 6 st. tjurar, framträdde 12 till 15 »amatörer», som tillsammans skulle strida mot den sista tjuren. Verkan af dennes horn var försvagad genom stoppade skinddynor. »När han nu, snart höljdt af sår, stod redlös vid skranket, blef han äntligen, under ett jemmerfullt bölande, af herrar amatörer stucken till döds. Detta skådespel har väckt min vämjelse: ett tappert, ädelt djur pinadt till döds medelst stiletstyggn af ett helt banditband; djurets klagande läte under dessa slagtaredrängars kånibaliska händer. . . . Hvem borde ej blygas att eftersträfva så smutsiga lagrar!»

»Vi kunna i den här förekommande benämningen *slagtaredrängar* alldeles icke finna någon förolämpning mot de värda *amatörerna*, men väl mot de verkliga slagtarne. Desse idka sitt yrke för att i all ärlighet hinna sin bergning och gagna allmänheten — hvad hafva de gemensamt med dessa stenhårda hjertan, som, utan annat ändamål, frossa och berusa sig af glädje vid ett oskyldigt kreaturs smärtor, förtviflan och dödsångest!

»Vi hafva redan tillförene fäst uppmärksamheten derpå, att misshandlingen af tjurar och hästar vid nyssberörde folkfester, likväl i grunden är en småsak i jemförelse med den, som utöfvas mot *gamla hästar* och de slagtkreatur, som transporteras bundna. Under en tjurfäktning dödas djuret åtminstone inom en half eller en fjerdedels timma, och stridens raseri döfvar väl ock något af smärtan. Men de bundna slagtkreaturen lida ofta hela dagar och nätter igenom onämbara qual, som minut efter minut tilltaga och stegra offrens förtviflan ända till det otroliga. Med fötterna sammanbundna medelst tåg, som ofta inskära sig ända in till benet, med hufvudet nedhängande, stundom släpande på hjulet, med ögonen utdrifna ur sina gropar, måste de uthårda hunger, törst, dam, hetta eller köld, medan insekter inkrypa i mun, öron och näsborrar — och detta flera dagar och nätter efter hvarandra!!! »Mätte den barmhertige Guden, säger *canonicus Stanig*, i sin sednaste skrift, icke på deras dödsbädd vedergälla dessa plågåre, för sådana gräsligheter; och må han jemväl förbarma sig öfver dem, som kunde men icke ville lindra de

arma djurens smärtor och afstyra deras miss-handling.» *)

„Barnets sinnelag liknar den sten, hvaraf man i Frankrike och andra länder uppför de största byggnader, ej mindre kyrkor än palats. Den är mjuk som lera och låter skära och forma sig, men blir, efter att någon tid hafva legat i luften, så fast och spröd, att den förr bristen än den låter böja eller ändra sig. Så, I föräldrar, uppfostrare och statsmän, så kunnen ock I bilda och gestalta det barnliga sinnet, om I viljen det; I kunnen göra det mildt och skonsamt, kärleksfullt och barmhertigt, men I kunnen ock deraf frambringa en skräckbild af känslolöshet och blodtörst. Den grundform, som under de så oberäkneligt viktiga ungdomsåren hunnit utbilda sig, tron mig, den skall sedermera — om man bortser från sällsynta undantag — af ingen magt på jorden ändras eller böjas; och trots det yttre *sken*, som tvångsmedel eller beräkning kunna frambringa, trots alla sköna ord och fraser, som när som helst kunna inläsas, så kunnen I dock vara öfvertygade, att det ursprungliga sinnelaget skall frambryta vid hvarje tillfälle, då tvånget är borta, eller tilläfventyrs icke har kraft nog att hålla tillbaka. Vi upprepa ännu en gång, att medlidande mot djuren vid ungdoms uppfostran är den säkraste vägen, utan all fråga den i *praktiskt* hänseende ofelbaraste, till medlidande och deltagande öfverhufvud, således i

*) Med anledning af petitionen från föreningarne till djurens skydd, hafva flera regeringar utfärdat uttryckligt förbud att transportera slagtkreatur bundna.

ännu högre grad med afseende på människor. Detta kommer sig deraf, att barnet redan har en viss grad af *sjelständighet* och *magt* i förhållande till djuren, således mången gång kan efter behag utöfva medlidande eller grymhet emot dem, då det deremot sällan eller aldrig kan komma i tillfälle att misshandla människor. Om man derföre aldrig så mycket talar med barn om medlidande mot människor, så skall detta bud likväl till det minsta blifva en *tom teori*, som hvarken tränger till hjerta eller förstånd; lär dem deremot att aldrig på något grymt sätt göra bruk af deras magt öfver djuren, lär dem mildhet och skonsamhet mot de varelser, som äro prisgifna åt deras godtycke, och när en gång denna grund är väl lagd, när deras hjerta väl är genomträngdt af medlidande, då skall det ej fordra mycken möda att äfven lära dem *medlidande emot människor*, och det på ett oändligt verksammare sätt, än med abstrakta bud och fraser, som barnen ej förstå och som derföre icke intränga i djupet af deras själ eller på deras sinnesart göra något varaktigt intryck. Men å andra sidan, såsom historien och dagliga erfarenheten tydligt ådagalägga, är ingenting mera visst, än att de människor, som visa köld och ligkiltighet för djurens smärtor, omöjligen äro mäktige af ett sannt och under alla omständigheter tillförlitligt deltagande mot medmänniskor.

»Nu gifves det många, till och med bland dem, som ifra för den goda saken, hvilka påstå, att föreningarna emot djurens misshandling uteslutande böra åsyfta att inverka på ungdomens uppfostran och den allmänna opi-

nionen, men att man alldeles icke bör taga polismagten till hjälp eller genom lagar och straff hämma och stäffa det onda. Emot denna åsigt måste vi uttryckligen förklara oss, emedan på sådant sätt sanningens seger skulle för en oberäknelig tid fördröjas, till omätlig skada för de mänskliga sedernas förmildring och de millioner oskyldiga och beklagansvärda djur, som fortfarande skulle vara utsatta för samma elände och grymhet, som tillföre. Men hvad som ännu viktigare är, den sanningens seger, som man hoppas endast förmedelst den allmänna opinionens bearbetande, är i detta fall rent af *omöjlig*. Alla de lärdomar, som prester, lärare och uppfostrare samt den offentliga tidningslitteraturen kunna meddela, skulle förlora sin kraft genom det ännu starkare *exemplens* magt från de fullväxtas, de äldres sida. Hur kan man begära, att barnet, som utkommer ur skolan, skall lyda sin lärares förmaningar, eller dessa förmaningar tillräckligt djupt rotfästa sig i de ungas hjertan, om de i hemmet och på gatorna dagligen och stundligen se sina egna föräldrar, sina äldre syskon o. s. v. utan tvekan eller blygsel stundom med skrytsam fröjd *utöfva* just det, som läraren klandrat. Man betänker ej, hur gerna den unga gossen vill likna de fullväxte, och huru lätt de äldres hänlöje förmår qväfva de ädlare rörelser, som uppfostran eller natur kan hafva uppväckt. Ehuru vi önska undvika hvarje öfverdrift och öfverilning, är det likväl vår vissa öfvertygelse, att det åsyftade målet *afdrig* kan uppnås utan lagarnas och polismyndigheternas allvarliga medverkan till afskaf-

fande af de vid hvarje särskild tidpunkt mest framstående och mest förargelseväckande missbruket. Vi sade »de vid hvarje särskild tidpunkt mest framstående missbruket», emedan allt icke kan ske på en gång, och emedan utan tvifvel hvarje år, åtminstone hvarje decennium skall förete ett märkbart framåtskridande. Äro de svåraste misshandlingarne undanröjda, först sedan kan ordningen komma till de lindrigare. Derföre hafva vi antingen alls icke eller ock blott genom opinionens magt sökt bekämpa en stor mängd förhanden varande missbruk, men deremot hafva vi emot andra sådane, hvilka måste betraktas såsom mera upprörande, anlitat de mäktigande myndigheternas hjälp. Det sednare har i synnerhet egt rum i afseende på misshandling af *slagtkreatur* och *dragare*, i synnerhet *hästar*, samt emot allmänhetens och företrädesvis ungdomens närvaro, då djur slagtas. Så länge och hvarest sistnämnde osed eger rum, skall ungdomen lära 100 gånger mera grymhet *utom* skolan än *i* skolan medlidande. Det är själfklart, att vid ifrandet mot speciella missbruk, själfva hufvudändamålet, som är uppfostran till sann humanitet, icke ett ögonblick får förloras ur sigte.

»I förhållande till den korta tid, som vår förening ännu existerat, torde vi kunna påstå, att vi lyckats uträtta ganska mycket. Föreningen har tilltagit i omfång och utsträckt sina verkningar öfver hela Europa; vi hafva af regeringen utverkat flera för den goda saken högst välgörande förordningar och vårt föredöme har i mångfaldiga andra länder manat till en lycklig efterföljd. Vi hafva slutli-

gen framkallat en mängd nya föreningar, våra skrifter spridas i alla tyska länder och finna inträde i skolorna liksom i familjerna. För att anföra några enskildheter, vilja vi nämna att slagtkreatur ej mer få transporteras bundna, att det grymma slagtningsättet, utan ett föregående bedöfvande slag på hufvudet, likaledes är förbudet. Flera slags misshandlingar mot fiskar och fåglar, i synnerhet sångfåglar, hafva vi redan lyckats afskaffa, andra söka vi nu som bäst att af alla krafter motarbeta. Då hufvudkällan till hästens sorgliga öde är den vansinniga fördomen mot hästkött såsom födoämne, så är jemväl undanrödjandet af denna fördom ett af våra viktigaste syften. Och likväl hafva icke vi, såsom andra föreningar och anstalter, kunnat påräkna anhängare af *egennyttiga, personliga* eller *ståndsintressen*. Hade vi skrivit för ett visst folk (såsom t. ex. föreningen för Irländare), för ett visst yrke eller för någon viss reform i afseende på handel, näringar eller ekonomi, så skulle måhända millioner hafva skänkt oss bifall och deltagande. Men nu stodo vi allena, utan andra anhängare än de ytterst få, som endast och allenast af *medlidande* och god vilja anslöto sig till oss; men *emot* oss hade vi en enorm majoritet och inrotade fördomar, vanor och missbruk, samt ännu dertill det hjertlösa och dock så populära gäckeri, som uppjudit en missbrukad qvickhets farliga vapen för att afskräcka de svaga, som ej våga utsätta sig för en sådan fiende. Det är dock i sanning bedröfligt, att dessa snillrika personer, för hvilka det är en oemotståndlig frestelse att väcka löje, ej äro i stånd att finna

andra ämnen, som bättre kunde passa för deras ändamål. Icke vittnar det särdeles om uppfinningsförmåga, men så vittnar det i stället så mycket mer om elakhet och fullkomlig brist både på medlidande och förstånd; ty mycket af det sednare slaget behöfs icke för att begripa våra bemödandens ofantliga vigt för det menskliga framåtskridandet i dess ädlaste betydelse.»

Härifrån öfvergår författaren till de 3:ne öfriga punkterna, nemligen *bristen på sparsamhet*, på *ordning* och *punktlighet* samt på *rentlighet och omsorg för helsans vårdande*, hvilket allt dock jemförelsevis kort behandlas, och här torde kunna förbigås såsom icke egentligen hörande till ämnet.

Ur Münchner-föreningens årsberättelse för år 1847 hemta vi följande uppgifter:

Enligt en förordning för konungariket *Lombardiet-Venedig* af d. 19 maj 1843, få hvarken kalffvar eller andra slagtkreatur efter d. 1 aug. samma år bindas, då de transporteras på vagnar. Redan d. 28 april 1843 hade den kongl. bayerska regeringen utfärdat ett likartadt förbud. Cirkuläret från inrikes-ministern till samtliga provinsstyrelserna har följande lydelse:

»I synnerhet äro allvarsamma mått och steg nödiga med afseende på den upprörande misshandling, som tillfogas slagtkreatur, hvilka, med fötterna hårdt sammanbundna och hufvudena hängande på vagnshjulen, utan skydd utsatta för solhetta och ohyra, ofta tillryggalägga långa sträckor... Detta (det som i andra länder blifvit försökt) bekräftar redan

möjligheten att transportera djur obudna. Dessutom hafva Münchner-föreningens försök på ett afgörande sätt ådagalagt, att transporterande af obudna kalffvar är obetingadt utförbart, att alla häremot gjorda invändningar måste anses såsom helt och hållet ogrundade, och att den för detta ändamål nödvändiga förändringen i afseende på de hittills brukliga transportvagnarne kan ske med obetydlig kostnad.

»Men utom det att djurens smärtor genom den behandling, som tills nu varit öflig, onödigt mångdubblas, är det en med afseende på sundhetsvården vigtig omständighet, att genom fötternas fängslande blodets cirkulation undertryckes, och detta, enligt veterinärläkarens ingifna utlåtande i ämnet, enär djuren i saknad af föda och utan skydd äro utsatta för vädrets inflytelse, framkalla ett sjukdomstillstånd, som högst menligt inverkar på köttets, i synnerhet de inre delarnes och fötternas beskaffenhet. Den uppsigt öfver lifsmedlen, som tillkommer polisen, fordrar således förbud mot en transport, som förhindrar, att djuren anlända vid full helsa till deras bestämmelseort.» (Härefter följer sjelfva förbudet.)

Följande utdrag ur ett bref från provincialdomaren i Dornbern i Vorarlberg är af intresse, emedan det visar, att tillämpandet af nyssnämde författning icke hade någon annan vedersakare än egennyttan.

»Verkställandet af guvernörs-embetets i Innsbruck befallning (att kalffvar måste transporteras i slutna vagnar, som ej blott äro stängda på sidorna, utan jemväl försedda med

ett slags tälttak till skydd mot hetta, regn och snö) har i Vorarlberg icke förorsakat den ringaste svårighet, och det var särdeles glädjande att se, hurusom, när de första enligt föreskrift inrättade vagnarne visade sig, så väl vagnarne sjelfve som den polisbefallning, som åstadkommit denna skousammare behandling, genast *runno så allmänt bifall*, att slagtarne och kalfhandlarne i Vorarlberg icke ens vågade att deremot göra några invändningar, om de ock af bekvämlighet eller egennyttia skulle hafva haft lust dertill.

»Derföre ansågs i Vorarlberg *alls ingen modifikation* behöflig i guvernörs-embetets förordning.

»Dornbern d. 28 januari 1844. Ratz»

Af flera kretsregeringar har nyssnämnda förbud flera gånger blifvit upprepadt och med eftertryck inskräpt.

I *England* äro lagarna så stränga, att i nyaste tid kalfvars bindande under transport flera gånger blifvit bestraffadt med 5 pund sterlings böter (ungefär 90 rdr r:mt) och 10 dagars arrest.

Vi hafva från flera håll hört uppgifvas, att den engelska djurskyddsforeningen frambragt de ojemförligen mest lysande resultaten; och detta omdöme, som icke ens väckt någon gensägelse från rivalernes sida på fasta landet, kan svårligen sättas i något tvifvel. Sannolikt härrör denna framgång deraf, att i intet annat land lagstiftningen så kraftigt trädte föreningarne till hjälp. Imellertid är det i högsta grad glädjande att se hvad äfven ringa medel kunna uträtta, och de flesta årsberättelser från kontinentens föreningar utvisa,

huru mildhet och skonsamhet i djurens behandling allt mer utbreda sig. För att icke trötta med en alltför stor vidlyftighet vilja vi, ur samma källa som förut, endast anföra följande bref till Münchner-föreningen från borgmästaren Harhammer i Landshut, dateradt d. 5 maj 1847.

„Öfverallt röjer sig den största beredvilighet att lyssna till föreningens upplysningar och förmaningar. Så blef t. ex., sedan det ändamålsenliga och mera skonsamma sättet att slagta svin (nemligen medelst ett föregående slag på hufvudet) blifvit bekant, detta slagtningsätt allmänt antaget och är för närvarande det, som hos alla slagtare uteslutande användes. Likaledes blir det allt sällsyntare, att man binder kalvar och lam, och redan förekommer det icke mera att kalvar hetsas med hundar. Man måste lemna denna stads invånare det rättvisa beröm, att de lärdomar, som förmedelst tidningarne här blifvit meddelade, yttrat det mest välgörande inflytande.”

Man finner särskildt angifvet, att nyssnämnda slagtningsätt blifvit *påbudet* af magistraten i *Freibank*, äfvensom att samma magistrat på dervarande *kalstorg* låtit med bräder betäcka den ojemna och steniga marken, hvar-est man brukar lägga de från vagnarne nedtagna kreaturen, samt att den låtit göra taken på kreaturs-stånden större, för att bättre skydda ungboskapen emot regn, snö, blåst och solhetta. Den, som har lust att gyckla med en dylik omsorg, må roa sig dermed. Ett lidande, som man är säker att aldrig sjelf få röna, blir alltid en simpel sak. Derföre har det ock kunnat inträffa, att djurskydds-

föreningarne nödgats uppträda mot den barbariska seden att långsamt koka kräftor, utan att förut bringa vattnet i kokning, innan kräftorna läggas i. Vi veta ej, huruvida i vårt fädernesland det ens behöfs att fästa uppmärksamheten på så upprörande och tillika så onyttig grymhet; men, äfven med fara att misshaga otaliga läckergomar, måste vi bekänna att det städse förefallit oss såsom en grof, och vedervärdig känslolöshet att fjälla och koka fisk, medan den ännu lefver.

Af Münchner-föreningens förut åberopade årsberättelse finner man, att jemväl de andliga myndigheterna lifligt intresserat sig för afskaffandet af djurens misshandling. Vi vilja här blott anföra *öfver-konsistoriets i Darmstadt* cirkulär till samtliga dekaner inom provinsen.

»Enär de all menskelig känsla upprörande misshandlingarne mot djuren beklagligtvis icke höra till sällsyntheternas antal, så uppmana vi eder härmedelst att icke blott i edra offentliga föredrag, utan jemväl vid nattvardsungdomens undervisning, göra allt hvad I kunnen, för att minska misshandlingarne emot drag- last- och husdjur, samt för öfrigt tillställa alla pastorer inom edert område ett exemplar af detta cirkulär för att lända till efterrättelse, hvarjemte vi äfven gifva eder tillkänna, att en särskild instruktion rörande detta ämne kommer att af superintendenten utfärdas.»

Dylika cirkulär hade samma år eller redan ännu tidigare utgått från de biskopliga styrelserna i *Speyer, München, Nürnberg, Regensburg, Bamberg, Würtzburg*. m. fl.

Efter 1847 hafva föreningarne till djurens skydd forfarande, tilltagit. I Dresden och Maintz hafva särskilda fruntimmersföreningar bildat sig. Den Londonska föreningen, som står under drottningens beskydd, räknar bland sina medlemmar damer af högsta rang, och öfverallt har det täcka könet, af naturen mera tillgängligt för medlidandets och deltagandets känslor, ådagalagt ett lifligt intresse för minskandet af de oförnuftiga varselernas lidanden. Hand i hand med denna frivilliga verksamhet har äfven lagstiftningen fortgått. Ej nog att i Hannover, i Basel, i Paris och en stor mängd af de franska departementen slagtkreatur ej mer få transporteras bundna, har man jemväl utsträckt lagarnes uttryckliga förbud till andra mindre grofva misshandlingar af djur. I Paris har den s. k. *Grammontska lagen*, som gäller ej blott öfver hela Frankrike, utan jemväl för dess transatlantiska besittningar, i detta hänseende utträttat mycket, och polisen öfvervakar med mycken sorgfällighet dess uppfyllande. I engelska öfverhuset föreslogs d. 4 juli 1854 andra läsningen af en skärpt bill emot djurs misshandling samt tillika ett förbud mot hundars användande såsom dragare; när deremot invändningar gjordes, så blefvo dessa på ett slående sätt vederlagde af lord *Brougham* och lord *Westminster*, en handling, för hvilken de större engelske tidningarne offentligen betygade dem sitt lifliga bifall. Huru annorlunda nu, än då *Martin* år 1836 för första gången i parlamentet talade om en djurskyddsförening, och detta förslag då möttes af högljud- da gapskratt! Öfver allt hafva de grundsatser,

som ifrågavarande föreningar sökt sprida, vunnit allt mera erkännande och allt flere försvarare. Vi nämna bland desse sednare den engelske historieskrifvaren *Macaulay* och den olyckligt ryktbare general-polisdirektören *v. Hinkeldey* i Berlin, som utgjorde den dervarande föreningens viktigaste stöd. Münchener-föreningen har anskaffat icke mindre än 80 särskilda utlåtanden och intyg från veterinärläkare äfvensom andre läkare, att köttet af sådana slagtkreatur, som genom att transporteras bundna eller på annat sätt blifvit särdeles pinade, är af en för helsan ganska menlig beskaffenhet. Af den berömde engelske författaren *Henry Stephens* har, i hans arbete *öfver Landthushållningen*, för få år tillbaka blifvit föreslaget, att döda slagtkreatur förmedelst *Chloroform*. Han har stödt sitt yrkande ej blott på grunder, hemtade från humanitetens synpunkt, utan jemväl ådagalagt, att nyssnämnde slagtnings sätt, som medför obetydliga kostnader, meddelar köttet egenskaper att längre kunna förvaras mot *förskämning*. Förslaget har väckt ett förtjent uppseende och vunnit mångas bifall, ehuru vi ej för öfrigt hafva oss bekant, till hvilka praktiska resultat det ännu kunnat föranleda.

Hvad som i hög grad bidragit till djurskyddsföreningarnes utbredande och tillväxt, är det stöd de erhållit af de större tidningarne. I synnerhet gäller detta om de engelska och fransyska, hvaribland må nämnas *Times*, *Morning Chronicle*, *Daily-News*, *Morning Post*, *Journal des Débats*, *Presse*, *Constitutionnel*, *Moniteur*, *l'Agriculture* m. fl. Äfven den tyska pressen har verksamt befor-

drat föreningarnes syftemål, ehuru det vill synas, som om Tyskland i allmänhet, i förhållande till nyssnämnde länder, på ett mindre tillfredsställande sätt realiserat de förhoppningar, hvartill man med anledning af det myckna talandet och skrifvandet i detta hänseende kunde anse sig berättigad.

Utom den inflytelse, som djurskyddsföreningarne utöfvat på sjelfva lagstiftningen och polisens noggrannhet, hafva de äfven på mera enskild väg kraftigt och följdrikt verkat till förminskande af människornas råhet och djurens lidanden. De hafva utdelat eller till ett oerhördt billigt pris försålt populära skrifter, framförallt ämnade att hos det uppväxande släktet inplanta mildhet och medlidande; de hafva vidare utdelat talrika belöningar ej blott åt nitiska polistjenstemän, utan äfven åt tjänstfolk och andra, som gjort sig utmärkta för en god omvårdnad om djuren. Stundom hafva de till och med haft den lyckan att få belöna verkliga uppoffringar, som människor underkastat sig för att rädda ett djurs lif eller undanrycka det från grofva misshandlingar. De hafva på många ställen använt ganska betydliga summor för att inköpa gamla utslitna hästar, och frälsa dem från det barbariska öde, som mensklig otacksamhet och egen nytta äro färdiga att bereda dem. I detta hänseende förtjenar *Hamburger-föreningen* ett utmärkt loford. Det är likväl på en gång med vemod och förbittring som man får höra besagde förening klaga, att »ganska ofta hästarne derstädes nödgas gå och draga med obetäckta bölder och sår, oaktadt föreningen offentliggjort, att den gratis består läkarevård

åt sjuka hästar, hvilkas egare äro fattiga, och att föreningen likaledes utan betalning för brutna hästar tillhandahåller bindor, dynor o. s. v. Kostnaderna för de af föreningen i nyssnämnda ändamål inköpte hästar, minskades emellertid betydligt derigenom, att hästarne slagtades och köttet försålles. Tillika vanns derigenom ett annat nyttigt ändamål, nemligen undanrödjandet af den beklagliga och orimliga fördomen mot användandet af hästkött såsom födoämne — en fördom lika förderfllig från national-ekonomisk synpunkt, som den å andra sidan uteslutande är orsaken, att det ädlaste husdjur menniskan eger, röner ett bittrare öde än något af de öfriga. Vi meddela den öfversigt af kostnaderna för inköpta hästar, som finnes införd i Hamburgerföreningens årsberättelse för år 1854:

1850	inköptes 53 hästar och 1 hund, hvilket, efter afdrag af värdet för det försålde köttet, kostade kassan	396	rdr	rmt	
1851	82 hästar	348	"	"	50 öre.
1852	110 "	310	"	"	8 "
1853	174 "	407	"	"	50 "

Man måste medgifva, att dessa kostnader äro ganska obetydliga i förhållande till det resultat, som derigenom vunnits.

Det viktigaste, som djurskyddsföreningarne uträttat, torde emellertid bestå i den förändring, som det allmänna tänkesättet genom deras verksamhet undergått. Hvem vet icke, att millioner djur blifvit misshandlade endast af tanklöshet, utan att man egentligen menat något ondt dermed, utan att man tänkt på den smärta och det lidande, hvilket man sålunda förorsakat. Helt visst utdelas ända-

måslöst och blott af gammal vana dagligen otaliga piskrapp, som alldeles icke kunna anses såsom yttringar af vrede och förbittring, men någon gång till och med som ett slags smek. När bonden eller drängen låta sin ök vänta utanför krogdörren, och efter att timmar igenom ha låtit den frysa, hungra och törsta, sedermera på hemvägen trakterar den med stryk, allt eftersom ruset ökat eller minskat körsvennens krafter, så är detta vanligast blott för att skaffa luft åt ett upprymdt sinnelag, mera sällan ett utbrott af vrede och ilska. Det är derföre så oändligen följdrikt, att människorna en gång tvungits att allvarligare än tillförene inse, att djuren *verkliga* *ega känslor*. Den insigten hade dock förblifvit i högsta grad ytlig, om ej lagar och straff hade *fixerat* uppmärksamheten. Om äfven de råaste medgifva, att ett kreatur kan hafva känsla af hunger och törst, och om de i detta hänseende oftast visa en slags ömhet och omvårdnad, åtminstone för sina egna husdjur, så är det förnämligast derföre, att likgiltigheten och vårdslösheten härvidlag medföra en så väsentlig förlust för egaren sjelf. Det är således det naturliga straffet, som härvid skärpt människans öga. Vi förutsätta, att naturens lagar varit annorlunda, att hunger och törst hos djuren visserligen frambragt otvetydiga tecken af qual och lidande, men att djuren ändock derigenom alls icke förlorat i brukbarhet för människan — det skulle vara märkvärdigt nog att veta, hur många, som då skulle lyssnat till djurens jemmerrop. När man derföre i en af Frankfurter-föreningens årsberättelser finner angifvet att droskkuskarne der-

städes sjelfmant läto hos föreningen anklaga en af sina kamrater, samt tillika förklara, att om han ej genom polisens åtgärd kunde straffas för sin grymhet, de sjelfva ämnade extra-judiciellt vänja honom af dermed — så är åtminstone det förra ett glädjande tecken till rättskänsla och medlidande hos det skrå, der man minst skulle vänta sådant, och det sednare ådagalägger åtminstone den riktiga insigten, att förmaningar ensamt obetydligt verka på råa och förhärdade naturer.

För att gifva några exempel på det sätt, hvarpå i England förbrytelser af ifrågavarande slag behandlas, anföra vi följande, som ur engelska tidningar finnes reproduceradt i *Journal des Débats*:

Den 15 april 1854. I Wigthon (grefskapet Cumberland), 300 (eng.) mil från London, dömdes egendomsegarne *Georg* och *Thomas* till *Hayton*, och deras tjenare *Richard Harding*, till 5 punds böter (ungefär 90 rdr rmt) hvardera eller sex veckors fängelse, samt ersättande af alla omkostnaderna, derföre att de ingi-dit en hund med terpentinolja och sedan tändt eld derpå. Rätten stämplade denna handling såsom »skändlig och oförsvarlig.» Från djurskydds-sällskapet i London hade en deputerad, vid namn *Forster*, gjort en särskild resa för att juridiskt beifra brottet, för hvilket deltagande och intresse rätten offentligen betygade sin erkänsla, och då förbrytarne dessutom dömdes att ersätta *Forsters* resekostnad, så uppingo böterna, enligt *Times* beräkning, till 50 pund (900 rdr rmt). Dessutom skulle äfven hundens egare hållas skadeslös och advokatkostnaderna betalas.

Den 11 maj 1854. *Thomas Barnette*, en af de rikaste förpaktare i *Glenstone* hade blifvit anklagad för att hafva misshandlat sina hästar, dels genom att låta dem lida brist på föda, dels ock genom att öfveranstränga och slå dem. Efter pröfning af förhållandet dömdes han (d. 6 maj 1854) till 5 punds böter samt ersättning af alla rättegångskostnader, som uppgingo till en icke obetydlig summa. Vid domens afkunnande uttryckte rätten sin ledsnad att ej hafva kunnat, med afseende på en så grym misshandling, ådöma ett ännu svårare straff, och den närvarande, talrikt församlade allmänheten emottog utslagets uppläsande med *långvariga och högljudda bifallyttringar*. När domarena bortgingo, trängde sig en mängd personer omkring dem för att betyga dem sin glädje deröfver, att de ej läto dylika handlingar förblifva ostraffade.

Den 6 april 1855. Den rika baronessan *Emilie Gordon* i Skottland, som misshandlat sin häst och med käpp och knif uppslitit dess näsborrar, mur och andra ädlare delar, dömdes den 31 mars till 500 punds böter (ungefär 9000 rdr rmt).

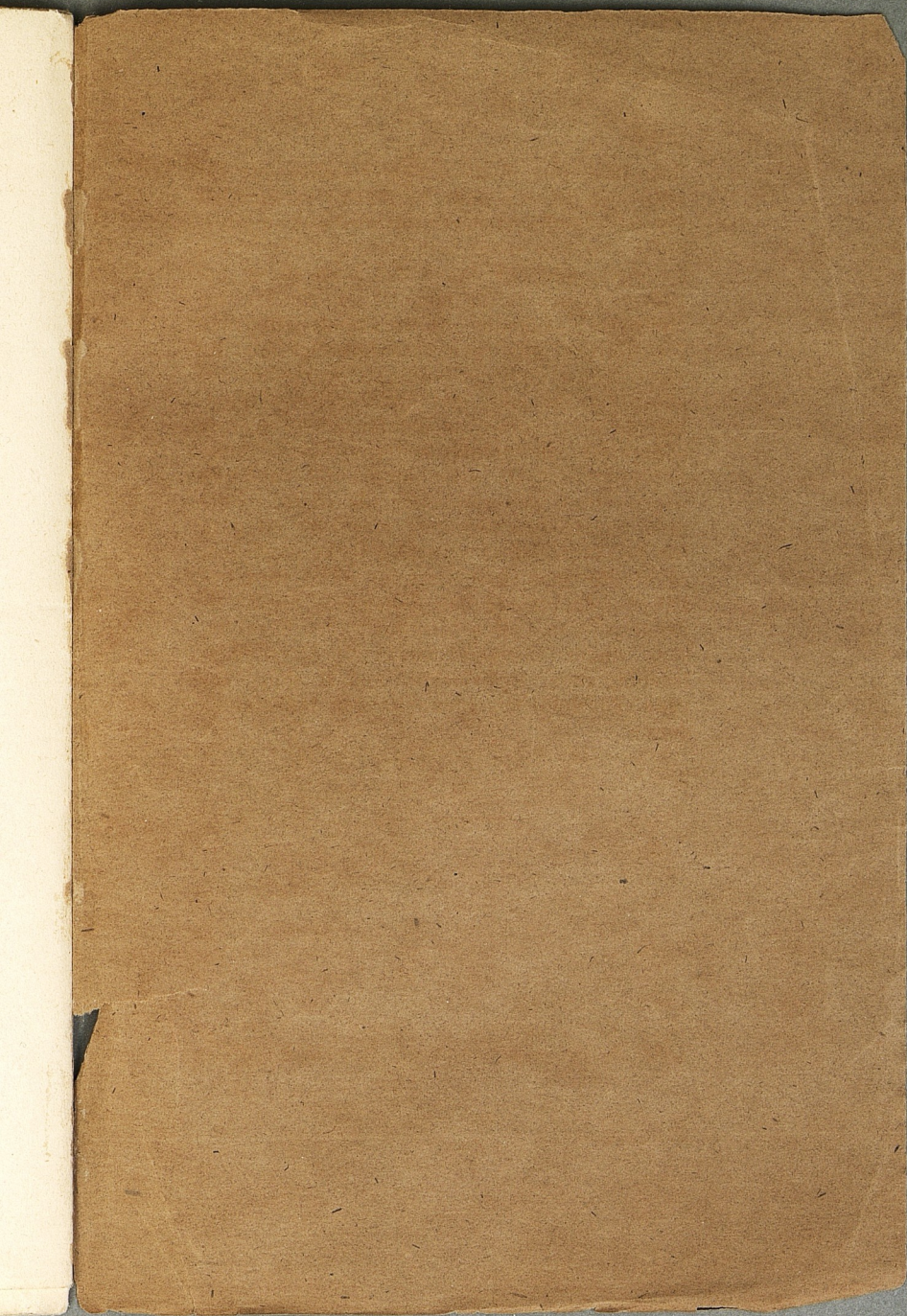
Birmingham Journal från december 1839 berättar en händelse af mera sällsamt slag: »Då man hade fått veta att i går en hundhetsning skulle ega rum på den öppna platsen vid Råsgatan i Birmingham, så träffade härvarande djurskyddsförening sina försigtighetsmått för att erhålla polisens handräckning. Ett starkt detachement af polisbetjenter marscherade till stridsplatsen och arresterade hela sällskapet af deltagare. Dessa blefvo nu parvis sammanbundna med fängslade händer,

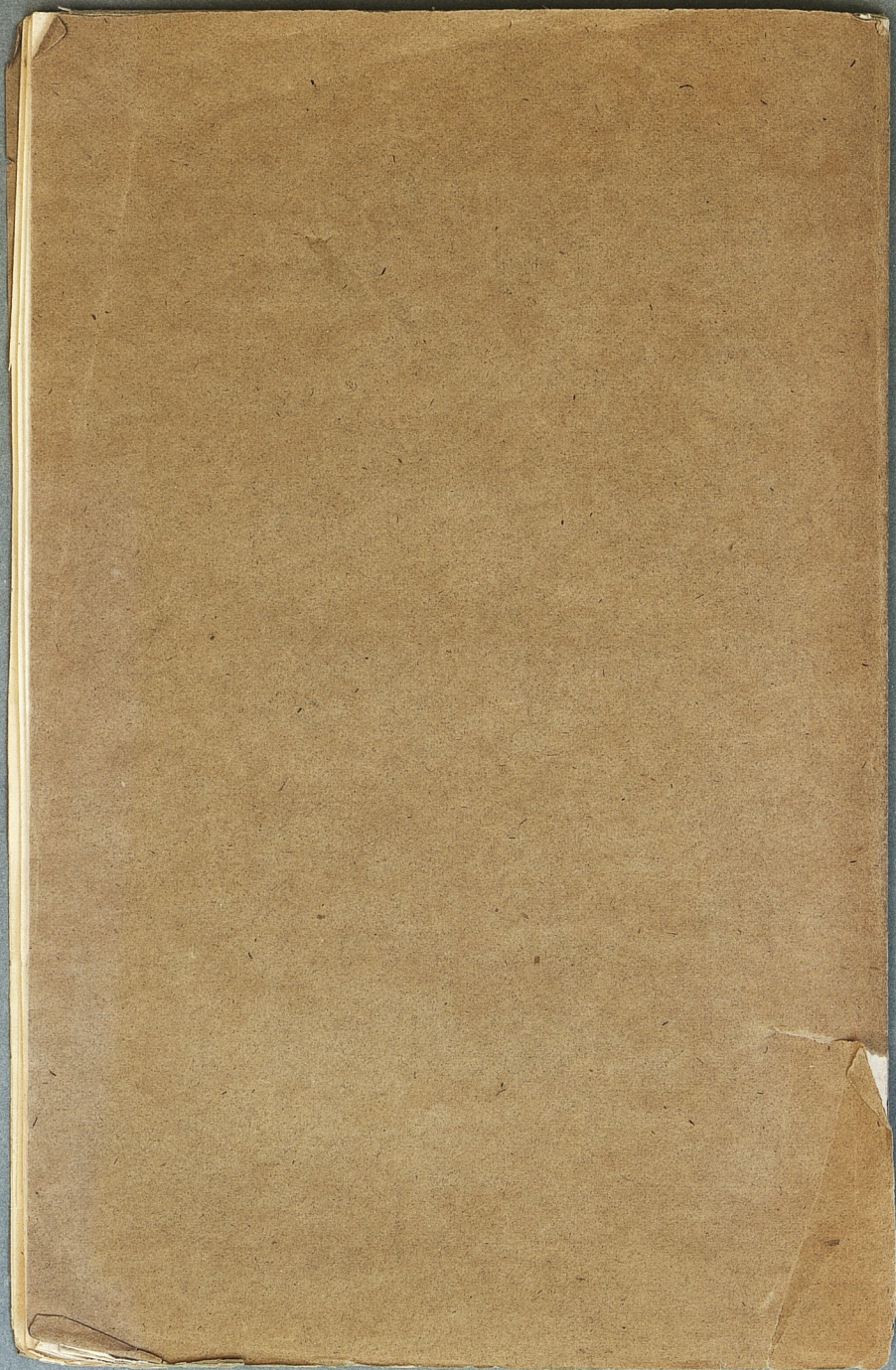
och ett långt rep i midten förenade alla parren. På detta sätt fördes de inför polisstyrelsen. De båda hufvudpersonerna dömdes hvardera till ungefär 25 rdr rmt böter eller 14 dagars strängt arbete å tukthus. De öfriga lössläpptes.»

Vi sluta med följande tankvärda ord, hemtade ur djurskyddsföreningens i Linz årsberättelse af den 24 januari 1857:

»Särdeles svårt är det att bibringa de obildade samhällsklasserna ett riktigt begrepp om djuret och dess plats, såsom länk i naturens kedja; de äro vana att anse de oförnuftiga varelserna såsom människans obetingade egenom, hvarmed hon kan tillåta sig att handla huru hon vill. Likväl röjer sig ofta, äfven hos gemene man, en ren och oförderfvad känsla af mildhet och deltagande, och det är icke sällan rörande att se, huru omsorgsfullt den fattige torparen vårdar sin ök, huru ömt den gamle kavalleristen sköter sin ridhäst, och till och med delar sitt bröd med honom, samt huru det kloka djuret tycks förstå sin husbondes välvilja och ger honom det tillkänna genom blick och smekningar! Hos de fullväxta af de bildade samhällsklasserna har fruktan att synas löjlig utgjort ett viktigt hinder mot framgången af djurskyddsföreningens bemödanden. Den stora allmänheten förvexlar så ofta den äkta känslan af mensklighet och mildhet, som äfven ömma för djurverlden, med *känslösamhet* och *svärmeri*, som menligt inverka på mannens allvar och karaktersstyrka. En spefull förebråelse för sentimentalitet och svärmerier skrämmar därför mången, som saknar moralisk kraft att följa

den inre röst, hvilken bjuder deltagande för allt hvad lif och anda har, samt verksamhet för minskandet af deras lidanden och smärtor. — Andra åter mena, att omsorgen för djuren är opassande, så länge det ännu så väl behöfves att arbeta för människors väl. En stor villfarelse! Liksom ett verksamt deltagande för djurens öde icke vore förenligt med de visserligen ännu högre pligterna för medmänniskor; liksom icke just inplantandet af medlidande mot djuren, då det förmildrar människohjertat och förädlar sederna, vore ett oumbärligt medel att åstadkomma ett sant och oegennyttigt deltagande för vår nästa! Ville man vänta, tills ingenting mer vore att göra för befrämjandet af mensklig lycka på jorden, så skulle man helt visst för alltid vara frikallad från omsorg och deltagande för de lidande djuren. Men de flesta äro likväl de, som, under skenet af förakt för djurskyddsföreningarnes sträfvanden, endast dölja sin egen känslolöshet, egennyttan och tankefattigdom.»

www.books2ebooks.eu